

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.006.01.2022

Janusz Zaremba
Prezes Zarządu
Ośrodka Hodowli Zarodowej
Osiećciny sp. z o.o.

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/034 Działalność spółek hodowli roślin i zwierząt nadzorowanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w latach 2017–2021.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ośrodek Hodowli Zarodowej Osiećiny sp. z o.o., ul. Włocławska 2, 88-220 Osiećiny ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Janusz Zaremba – Prezes Zarządu OHZ od 14 marca 2018 r. ² (akta kontroli str. 1236)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Realizacja przez spółkę zadań w zakresie hodowli roślin i zwierząt. 2. Gospodarka finansowa i majątkowa spółki. 3. Warunki weterynaryjne i utrzymania zwierząt w spółce.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017-2021, z uwzględnieniem dowodów powstałych przed i po okresie objętym kontrolą ³ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontroler	Grzegorz Piotrowski, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LBY/53/2022 z 28 marca 2022 r. Andrzej Grzymysławski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/54/2022 z 28 marca 2022 r. (akta kontroli str. 1-2)

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym okresie.

Na powyższą ocenę wpływ ma legalność, gospodarność, rzetelność, a także celowość badanych w Spółce działań w zakresie: hodowli bydła mlecznego, prowadzenia gospodarki finansowej i majątkowej, zapewnienia zwierzętom właściwych warunków weterynaryjnych i utrzymania.

W szczególności w OHZ:

- prawidłowo realizowano cele i zadania określone w programie hodowlanym⁶ oraz osiągnano wyniki hodowli zapewniające wzrost rentowności produkcji związanej z bydlęciem mlecznym;
- uzyskano wzrost przychodów i jednocześnie skutecznie kontrolowano koszty, dzięki czemu zysk netto wzrósł z 343,1 tys. zł w 2017 r. do 8 356,9 tys. zł w 2021 r.;

¹ Dalej: „OHZ” lub „Spółka”.

² Dalej: „Prezes Zarządu”; .od 13 lipca 2017 r. do 13 marca 2018 r. Janusz Zaremba pełnił obowiązki Prezesa Zarządu, do 13 lipca 2017 r. Prezesem Zarządu był Jacek Witebski.

³ Tj. do zakończenia czynności kontrolnych 2 czerwca 2022 r.

⁴ Dz.U. z 2022 r. poz. 623; dalej: „ustawa o NIK”.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Tj. „Programie Hodowlanym dla bydła rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej realizowanym w Ośrodku Hodowli Zarodowej Osiećiny Sp. z o.o.” zatwierdzonym przez Prezesa Zarządu 6 listopada 2017 r. (dalej: „program hodowlany”). Program ten realizowano we współpracy z Polską Federacją Hodowców Bydła i Producentów Mleka w Warszawie (dalej: „PFHBiPM” lub „Federacja”) oraz Instytutem Zootechniki – Państwowym Instytutem Badawczym w Krakowie (dalej: „IZPIB” lub „Instytut Zootechniki”).

- prawidłowo, a w szczególności gospodarnie, dokonywano zakupów sprzętu oraz sprzedaży i wynajmu nieruchomości Spółki;
- zapewniono warunki weterynaryjne i utrzymania zwierząt, których prawidłowość potwierdziły wszystkie przeprowadzone w Spółce kontrole organów Inspekcji Weterynaryjnej.

Stwierdzone nieprawidłowości, dotyczące sposobu naliczenia wynagrodzeń członków Zarządu OHZ, nie miały wpływu na działalność Spółki w kontrolowanym zakresie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Realizacja przez spółkę zadań w zakresie hodowli roślin i zwierząt

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą podstawową działalnością Spółki była hodowla bydła mlecznego rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej obejmująca produkcję i sprzedaż: mleka, buhajów hodowlanych, jałówek cielných i embrionów bydłujących. Ponadto prowadzono produkcję roślinną na potrzeby chowu i hodowli bydła, produkcję roślinną towarową oraz sprzedaż żywca wołowego. Według stanu na koniec 2021 r. Spółka gospodarowała na gruntach o łącznej powierzchni 3 107,5 ha, w tym na 165,3 ha własnych i 2 942,2 ha dzierzawionych od Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa⁸. Hodowla bydła była prowadzona w sześciu gospodarstwach, w tym krów mlecznych, w czterech.

(akta kontroli str. 205-513)

Główne założenia i kierunki hodowli określono w realizowanym przez OHZ programie hodowlanym oraz w biznesplanach opracowywanych corocznie przez Zarząd Spółki i zatwierdzanych uchwałami Zgromadzenia Wspólników⁹. W dokumentach tych przyjęto m.in.: cele i metody hodowli, wielkość stada oraz mierniki i poziom produkcji. Podstawowym celem hodowli określonym w programie hodowlanym było osiągnięcie postępu genetycznego poprzez doskonalenie cech związanych z produkcją mleka¹⁰, pokrojem, zdrowiem i długowiecznością krów oraz reprodukcją stada. Zakładany postęp hodowlany miał zapewnić Spółce wzrost rentowności produkcji związanej z bydlęciem mlecznym.

Dla realizacji powyższych celów przyjęto metody polegające m.in. na: ocenie wartości użytkowej oraz ocenie typu i budowy, ocenie genomowej, selekcji samic, doborze osobników do kojarzeń według zasady „najlepszy z najlepszym”, stosowaniu nasienia sortowanego, biotechnik rozrodu, nowatorskich rozwiązań w żywieniu bydła oraz poprawie dobrostanu zwierząt.

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Dalej „KOWR”. Zmiany w zakresie wykorzystywanych gruntów opisano dalej w pkt 2.3 drugiego obszaru niniejszego wystąpienia.

⁹ Tj. w biznesplanach na lata 2017-2021, opracowanych zgodnie ze wzorami określonymi w przekazywanych corocznie do Spółki przez Agencję Nieruchomości Rolnych (dalej: „ANR”) lub KOWR wytycznych do sporządzania dokumentów planistycznych - wieloletnich programów inwestycyjnych i biznesplanów na lata 2017-2021 (dalej: „wytyczne do planów”), zatwierdzonych uchwałami Zgromadzenia Wspólników Spółki: nr 4/2017 z 26 kwietnia 2017 r., nr 6/2018 z 29 marca 2018 r., nr 2/2019 z 29 marca 2019 r., nr 5/2020 z 28 maja 2020 r., nr 1/2021 z 31 marca 2021 r.; dalej: „biznesplany” na lata odpowiednio 2017-2021.

¹⁰ Tj. uzyskiwaną ilością mleka oraz jego składem (zawartością tłuszczu, białka i laktozy).

W biznesplanach na lata 2017-2021 zakładano wzrost parametrów jakościowych hodowli i rentowności produkcji, przy utrzymywaniu wielkości stada podstawowego na stałym poziomie około 1 200 krów¹¹.

(akta kontroli str. 7-9, 65-190, 514-615)

W okresie objętym kontrolą główne założenia i kierunki prowadzonej hodowli oraz jej stan były zgodne z przyjętymi w dokumentach programowych Spółki. Według stanu na koniec 2021 r., w porównaniu do stanu z końca roku 2017, w Spółce nastąpił:

- wzrost pogłowia bydła ogółem o 164 szt. (z 2 474 do 2 638, tj. o 6,6%), w tym pogłowia krów w stadzie podstawowym o 61 szt. (z 1 135 do 1 196, tj. o 5,4%);
- wzrost urodzeń cieląt o 53 szt. (z 1 225 do 1 278, tj. o 4,3%)¹²;
- wzrost średniej wydajności z kontroli użytkowości mlecznej o 20 kg (z 12 588 do 12 608, tj. o 0,2%)¹³, przy zmniejszeniu zawartości tłuszczu o 0,1 pp. (z 3,7% do 3,6%) i zwiększeniu zawartości białka o 0,1 pp. (z 3,22% do 3,32%);
- wzrost wydajności rzeczywistej o 370 litrów (z 11 067 do 11 437, tj. o 3,3%);
- obniżenie wskaźnika brakowania krów w stadzie podstawowym o 1,5 punktu procentowego (z 30,4% do 28,9%);
- wzrost całkowitego zużycia nasienia na skuteczne krycie krów o 321 porcji (z 3 098 do 3 419, tj. o 10,4%) i zmniejszenie zużycia na krycie jałówek o 12 porcji (z 1 032 do 1 020, tj. o 1,2%)¹⁴;
- zwiększenie produkcji i sprzedaży mleka odpowiednio o 1 051 587 i 1 630 056 litrów (z 12 627 031 i 11 741 228 do 13 678 618 i 13 371 284, tj. o 8,3% i 13,9%);
- wzrost sprzedaży buhajów hodowlanych do krycia naturalnego o 28 szt. (z 15 do 43, tj. o 186,7%) oraz spadek sprzedaży buhajów do firm inseminacyjnych o jedną sztukę (z dwóch do jednej). W 2017 r. dopuszczonych do rozrodu było dziesięć buhajów z OHZ, w tym sześć wycenionych genomowo oraz cztery wycenione metodą tradycyjną. W 2021 r. do sztucznej inseminacji było dopuszczonych pięć buhajów, cztery wycenione genomowo i jeden tradycyjnie;
- wzrost ilości zwierząt poddanych ocenie genomowej o 195 szt. (ze 169 do 364, tj. o 115,4%); w 2021 r. ocenie poddano 51% urodzonych cieląt płci żeńskiej;
- wzrost średniej wartości hodowlanej krów o 8 punktów¹⁵ (ze 110 do 118, tj. o 7,3%), przy poddaniu ocenie w 2021 r. 97,5% krów w stadzie podstawowym;
- zwiększenie (według stanu na koniec 2020 r.¹⁶) ilości samic poddanych zabiegowi embriotransferu oraz pozyskanych zarodków, odpowiednio o 16 i 89 szt. (z 12 i 76 do 28 i 165¹⁷, tj. o 133,3% i 117,1%);
- obniżenie wieku pierwszego wycielenia o 28 dni (z 752 do 724, tj. o 3,7%) oraz skróceniu okresu międzywycieleniowego o 11 dni (z 400 do 389, tj. o 2,8%);
- ustabilizowanie w 2021 r. średniego okresu użytkowania krów w stadzie podstawowym na poziomie około trzech lat i czterech miesięcy.

¹¹ Na koniec lat 2017-2021 planowano utrzymywanie liczebności stada podstawowego krów na poziomie odpowiednio: 1 181, 1 166, 1 200, 1 209 i 1 200 sztuk. Faktyczna liczebność stada na koniec ww. lat wynosiła odpowiednio: 1 135, 1 183, 1 196, 1 202 i 1 196 krów.

¹² W tym, cieląt martwych i padłych do szóstego miesiąca życia o siedem sztuk (ze 110 do 117, tj. o 6,3%).

¹³ Przy zmniejszeniu wydajności pierwiastek o 970 kg (z 11 485 do 10 515, tj. o 8,4%).

¹⁴ Przy wzroście średniego zużycia nasienia na skuteczne krycie krów o 0,4 porcji (z 2,72 do 3,12, tj. o 14,7%) i zmniejszeniu zużycia na krycie jałówek o 0,02 porcji (z 2,06 do 2,04 tj. o 1%).

¹⁵ Mierzone indeksem PF, tj. miarą wartości hodowlanej bydła mlecznego rasy polskiej holsztyńsko-fryzyskiej.

¹⁶ W 2021 r., z powodu pandemii Covid 19, procedurę embriotransferu rozpoczęto dopiero w listopadzie. W związku z tym nie dysponowano kompletnymi danymi dotyczącymi efektów realizacji tych działań.

¹⁷ Z tego sprzedano 73 zarodki. W 2017 r. i 2021 r. nie sprzedawano zarodków. W pozostałych latach 2018 i 2019 pozyskano odpowiednio: 129 i 179 embriionów, z czego sprzedano: 35 i 117.

(akta kontroli str. 7-10, 65-190, 205-513, 977)

W okresie objętym kontrolą w OHZ był wyznaczony pracownik odpowiedzialny za prowadzenie hodowli, zatrudniony na stanowisku głównego specjalisty do spraw produkcji zwierzęcej. Pracownik ten posiadał stopień naukowy doktora nauk rolniczych w zakresie zootechniki, a także ukończone studia podyplomowe w zakresie nowoczesnej technologii produkcji mleka. Zakres czynności na ww. stanowisku, przyjęty 5 października 2005 r., obejmował pełnienie nadzoru nad produkcją i hodowlą bydła mlecznego w zakresie m.in.: dobrostanu zwierząt, żywienia i gospodarki paszowej, zarządzania systemami komputerowymi dotyczącymi hodowli, współpracy z placówkami naukowymi, odchowu młodzieży.

Nadzór nad realizacją ww. zadań był sprawowany przez Prezesa Zarządu.

(akta kontroli str. 5-6, 928-931)

W okresie objętym kontrolą Spółka realizowała program hodowlany we współpracy z PFHBiPM, Instytutem Zootechniki oraz podmiotami odpowiedzialnymi za pozyskiwanie i przenoszenie zarodków.

Zakres współpracy Spółki z PFHBiPM określała umowa¹⁸, zawarta pomiędzy tymi podmiotami w przedmiocie prowadzenia przez Federację w gospodarstwie OHZ oceny wartości użytkowej bydła mlecznego oraz udziału w programie hodowlanym. Zgodnie z postanowieniami ww. umowy, Spółka była zobowiązana m.in. do: zlecenia Federacji oceny wartości użytkowej krów ze wskazaniem metody tej oceny, poddawania ocenie stada krów, stosowania rozrodu kontrolowanego oraz udostępnienia Federacji dokumentacji hodowlanej i informacji niezbędnych do prowadzenia oceny. Do obowiązków PFHBiPM należało: wprowadzenie do systemu informatycznego wszystkich oznakowanych cieląt płci żeńskiej, jałowic i krów w stadzie, systematyczne dokonywanie próbných udojów zgodnie z metodą prowadzenia oceny zleconą przez Spółkę oraz prowadzenie dokumentacji hodowlanej zgodnie z obowiązującymi przepisami, oznaczanie składu mleka zgodnie z metodyką prowadzenia oceny wartości użytkowej bydła mlecznego, dostarczanie Spółce bieżących wyników dokonywanej oceny.

Koszty zakupu usług świadczonych przez Federację, sfinansowane ze środków Spółki w latach 2017-2021, wyniosły odpowiednio: 218,1 tys. zł, 198,9 tys. zł, 241,8 tys. zł, 223,6 tys. zł i 206,6 tys. zł.

(akta kontroli str. 12-48)

Przedmiotem współpracy Spółki z Instytutem Zootechniki było wykonywanie przez IZPIB badań laboratoryjnych markerów genetycznych oraz oceny wartości hodowlanej na podstawie genotypów tych markerów dla samic i udostępnianie wyników powyższej oceny na stronie internetowej IZPIB. Usługi realizowano na podstawie umowy zawartej 6 kwietnia 2018 r. pomiędzy OHZ a IZPIB¹⁹.

Koszty ww. badań i oceny genomowej poniesione przez Spółkę w latach 2017-2021 wyniosły odpowiednio: 4,9 tys. zł, 41,5 tys. zł, 74,2 tys. zł, 75,6 tys. zł i 67,3 tys. zł.

(akta kontroli str. 49-60)

W okresie objętym kontrolą zabiegi embriotransferu były wykonywane przez specjalistyczne gabinety weterynaryjne i stacje unasienniania. Koszty tych usług wyniosły: w 2017 r. 18,3 tys. zł, w 2019 r. 48,8 tys. zł i w 2021 r. 28,8 tys. zł.

¹⁸ Tj. nr 9100124/21 z 12 kwietnia 2006 r., wraz z aneksami nr 1/2014 z 1 stycznia 2014 r. i nr 2 z 7 stycznia 2020 r.

¹⁹ Aneksowanej 4 listopada 2019 r.

(akta kontroli str. 61-64)

Prezes wskazał, że w latach 2017-2021 Spółka nie otrzymywała płatności rolno-środowiskowych na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020²⁰.

(akta kontroli str. 5-6)

1.2. Sprzedaż podstawowej dla Spółki produkcji zwierzęcej, tj. produkcji mleka, w latach 2017-2021 kształtowała się na poziomie planowanym lub wyższym od planowanego i wynosiła odpowiednio: 11 741 228, 12 525 978, 13 674 969, 13 614 092 i 13 371 284 litrów, co stanowiło: 99%, 106%, 114%, 105% i 99% ilości określonych w biznesplanach²¹.

Sprzedaż pozostałych produktów chowu i hodowli zwierząt wynosiła, w przypadku:

- jałówek hodowlanych cielných: 237, 151, 112, 182 i 160 sztuk, stanowiąc odpowiednio: 119%, 80%, 62%, 104% i 70% ilości planowanych²²;
- buhajków hodowlanych: 17, 20, 15, 32 i 44 sztuki, stanowiąc: 43%, 50%, 38%, 80% i 110% planu²³;
- żywca wołowego: 268,6, 238,8, 236,1, 306,2 i 260,8 tony, tj.: 104%, 88%, 96%, 120% i 62% wielkości planowanych²⁴.

Sprzedaż buhajków do 1 m-ca wynosiła odpowiednio: 447, 386, 440, 410 i 405 szt., a buhajków opasowych: 70, 24, 106, 53 i 18 szt.

Sprzedaż embrionów bydlęcych pozyskanych w ramach embriotransferu w latach 2018-2020 wynosiła odpowiednio: 35, 117 i 73 sztuki²⁵. W latach 2017 i 2021 nie sprzedawano zarodków.

(akta kontroli str. 10, 65-190, 205-513)

Prezes wskazał, że na poziom produkcji oraz wyniki sprzedaży zwierząt i żywca wołowego w latach 2017-2021 wpływ miały m.in.: niekorzystna sytuacja finansowa Spółki w 2017 r., zmienność cen i popytu na rynku bydła mlecznego, a także ilość i struktura płci cieląt urodzonych w ww. okresie oraz związane z tym decyzje o zmianie przeznaczenia zwierząt.

(akta kontroli str. 11)

1.3. Prezes wskazał, że w Spółce nie było sformalizowanych procedur sprzedaży zwierząt hodowlanych, a transakcji w tym zakresie dokonywano na warunkach rynkowych.

(akta kontroli str. 5-6)

W wyniku kontroli pięciu największych i pięciu najmniejszych wartościowo transakcji sprzedaży zwierząt hodowlanych ustalono, że ceny sprzedaży tych zwierząt nie były

²⁰ Dz. U. z 2015 r. poz. 415, ze zm.

²¹ Na poziomie, odpowiednio: 11 870 000, 11 768 100, 12 000 000, 12 972 600 i 13 571 900 litrów.

²² Na poziomie, odpowiednio: 200, 188, 180, 175 i 230 szt.

²³ Przyjętego na poziomie 40 szt. w każdym z lat 2017-2021.

²⁴ Na poziomie, odpowiednio: 258,1, 272,6, 246, 256,2 i 418,3 tony.

²⁵ Wzory biznesplanów na lata 2017-2021, przekazywane corocznie przez KOWR do stosowania w Spółce, nie przewidywały planowania wielkości sprzedaży zarodków bydlęcych oraz ujmowania sprzedaży zwierząt w podziale na buhajki do 1 m-ca oraz buhajki opasowe.

niższe niż ich wartość księgowa określona w przyjętych zarządzeniach Zarządu Spółki zasadach wyceny składników majątkowych²⁶.

(akta kontroli str. 932-953)

1.4. Zasady sporządzania i przekazywania przez Spółkę sprawozdań, obejmujących m.in. dane dotyczące hodowli, były określone w wytycznych dla spółek KOWR sporządzających sprawozdania finansowe za lata 2017-2021, przekazywanych corocznie przez KOWR do stosowania w Spółce²⁷.

(akta kontroli str. 616-927)

Sprawozdania Spółki za lata 2017-2021 sporządzano według wzorów określonych w ww. wytycznych i przekazano do KOWR w wymaganych terminach, tj. do 30 kwietnia roku następującego po roku obrotowym objętym sprawozdaniem.

(akta kontroli str. 205-513)

1.5. Zgodnie z założeniami określonymi w biznesplanach na lata 2017-2021, Spółka realizowała działania promocyjne i reklamowe poprzez publikację informacji o posiadanym materiale hodowlanym w czasopismach branżowych, folderach i na stronie internetowej Spółki²⁸, a także poprzez uczestnictwo w wystawach zwierząt hodowlanych, aukcjach i pokazach.

Koszty powyższych działań w latach 2017-2021 wyniosły, odpowiednio: 53,6 tys. zł, 5,2 tys. zł, 27,7 tys. zł, 21,3 tys. zł i 23,6 tys. zł.

(akta kontroli str. 5-6, 954-976)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie wykonywanie przez Spółkę zadań w zakresie hodowli zwierząt. W OHZ prawidłowo realizowano cele określone w programie hodowlanym oraz osiągnęto wyniki hodowli zapewniające wzrost rentowności produkcji związanej z bydlęciem mlecznym.

OBSZAR

2. Gospodarka finansowa i majątkowa spółki

Opis stanu
faktycznego

2.1. Wpis do Krajowego Rejestru Sądowego określał, że podstawowa działalność Spółki polega na chowie i hodowli bydła mlecznego, a wśród pozostałej działalności wskazano m.in. na uprawę zbóż i roślin oleistych na nasiona, produkcję paszy, sprzedaż hurtową zwierząt, roślin i nasion, a także działalność usługową związaną z produkcją roślinną i zwierzęcą.

(akta kontroli str. 978-1001)

²⁶ Tj. „Zasadach wyceny składników majątkowych na dzień bilansowy”, stanowiących załączniki do zarządzeń Zarządu Spółki w sprawie przeprowadzenia inwentaryzacji rocznych z dnia: 1 grudnia 2016 r., 18 listopada 2019 r. i 30 listopada 2020 r.

²⁷ Tj., w „Wytycznych dla spółek KOWR sporządzających sprawozdanie finansowe” za lata 2017-2021 zaakceptowane przez Dyrektora Generalnego KOWR w dniach: 12 grudnia 2017 r., 10 grudnia 2018 r., 16 grudnia 2019 r., 10 grudnia 2020 r. i 17 listopada 2021 r.; dalej „wytyczne do sprawozdań” na lata odpowiednio 2017-2021. Zgodnie z § 1 ust. 2 umowy z Federacją, prowadzenie dokumentacji hodowlanej należało do obowiązków PFHBiPM.

²⁸ W zakładkach: <https://ohzosieciny.com.pl/oferta-handlowa/>, <https://ohzosieciny.com.pl/category/aktualnosci/>, <https://ohzosieciny.com.pl/books/>; dostęp: 20 kwietnia 2022 r.

Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi wzrastały w okresie kontrolowanym z 29 448,6 tys. zł w 2017 r. do 39 411,6 tys. zł w 2021 r., tj. o 33,8%. W tym okresie osiągnano zakładaną w biznesplanach Spółki wysokość tych przychodów²⁹ na poziomie od 98,9% do 124,4%³⁰.

(akta kontroli str. 1005, 1017, 1044, 1074, 1100, 1238)

Struktura przychodów Spółki wskazywała na przeważające znaczenie produkcji zwierzęcej. Przychody ze sprzedaży zwierząt i produktów zwierzęcych stanowiły w okresie kontrolowanym od maksimum 82,1% przychodów ze sprzedaży ogółem w 2017 r. do min. 69,6% w 2021 r.³¹. We wszystkich latach objętych kontrolą przekraczano (o od 13,2 do 16,4%) planowane w biznesplanach przychody z tej działalności. W przychodach ze sprzedaży zwierząt i produktów zwierzęcych dominowała (od 84,4% do 88,2%) sprzedaż mleka³². Udział przychodów ze sprzedaży produktów roślinnych systematycznie rósł, tak że w 2021 r. stanowił on 30,3% przychodów ze sprzedaży ogółem, podczas gdy w 2017 r. 17,5% tych przychodów³³. Jednak w latach 2017-2018 nie wykonywano, w istotnym zakresie, zakładanych w biznesplanach przychodów z produkcji roślinnej³⁴. Jako przyczynę Spółka wskazywała w pierwszej kolejności dotkliwy brak wody, a ponadto anomalie pogodowe w postaci m.in. późnych wiosennych przymrozków, gradu oraz majowo-czerwcowych susz.

(akta kontroli str. 73, 1005, 1017, 1044, 1074, 1100, 1237-1238)

W odniesieniu do przyczyn nieosiągnięcia zakładanych w Biznesplanach przychodów ze sprzedaży produktów roślinnych Prezes Zarządu wskazał także na magazynowanie w latach 2017-2018 zbiorów rzepaku celem sprzedaży po korzystniejszych cenach. Wyjaśniając przyczyny wzrostu wartości sprzedaży produktów roślinnych p.o. Członek Zarządu wskazał na pozytywne zmiany w zakresie zarządzania Spółką, w tym m.in. efektywne planowanie i zwiększenie nadzoru nad realizacją zadań statutowych przez poszczególnych pracowników. W odniesieniu do działań mogących poprawić warunki wodne w obszarze działalności Spółki, wskazał na podjęcie wspólnego projektu z Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie, Zarządem Zlewni we Włocławku. Celem działania ma być wybudowanie zbiornika retencyjnego pozwalającego na nawodnienie pól w gminie Osięciny.

(akta kontroli str. wyjaśnienia 1315, 1318-1319, 1324)

Spółka prowadziła ewidencję kosztów w układzie rodzajowym³⁵. Ogółem koszty działalności operacyjnej wahały się w okresie kontrolowanym w przedziale od

²⁹ Biznesplan na 2017 r. nie określał ww. wartości.

³⁰ Planowane i osiągnięte przychody w tym zakresie, wynosiły w poszczególnych latach: (1) w 2017 r. wykonanie 29 448,6 tys. zł; (2) w 2018 r. zaplanowano ww. przychody w wysokości 27 983,5 tys. zł, a wykonano 27 671,4 tys. zł; (3) w 2019 r. zaplanowano ww. przychody w wysokości 27 132,3 tys. zł, a wykonano 29 692,3 tys. zł; (4) w 2020 r. zaplanowano ww. przychody w wysokości 29 504,0 tys. zł, a wykonano 32 553,4 tys. zł (5) w 2021 r. zaplanowano ww. przychody w wysokości 31 673,8 tys. zł, a wykonano 39 411,6 tys. zł.

³¹ Przychody ze sprzedaży zwierząt i produktów zwierzęcych wynosiły: 21 348,5 tys. zł w 2017 r., 21 378,1 tys. zł w 2018 r.; 22 035,6 tys. zł w 2019 r.; 23 574,1 tys. zł w 2020 r.; 25 496,7 tys. zł w 2021 r.

³² Przychody z tego tytułu wynosiły 18 028,8 tys. zł w 2017 r., 18 630,3 tys. zł w 2018 r., 19 425,5 tys. zł w 2019 r.; 20 226,0 tys. zł w 2020 r. oraz 22 450,3 tys. zł w 2021 r. Stanowiło to od 109,8% w 2020 r. do 116,5% kwot zaplanowanych w biznesplanach.

³³ Przychody ze sprzedaży produktów roślinnych wynosiły 4 560,2 tys. zł w 2017 r., 6 515,8 tys. zł w 2018 r., 8 018,4 tys. zł w 2019 r., 8 559,8 tys. zł w 2020 r. oraz 11 092,1 tys. zł w 2021 r.

³⁴ Wykonanie w poszczególnych latach wynosiło: 48,6% w 2017 r., 66,6% w 2018 r., 96,0% w 2019 r., 89,0% w 2020 r. oraz 103,5% w 2021 r.

³⁵ ³⁵ W OHZ nie prowadzono ewidencji kosztów w układzie kalkulacyjnym (co nie jest wymagane).

28 615,5 tys. zł w 2018 r. do 33 858,9 tys. zł w 2021 r.³⁶ Wśród nich największe znaczenie (udział od 50,3% w 2020 r. do 52,5% w 2017 r.) miały koszty zużycia materiałów i energii³⁷. Drugie pod względem udziału były koszty wynagrodzeń, stanowiące od 23,2% w 2017 r. do 24,8% w 2018 r.³⁸ kosztów działalności operacyjnej³⁹. Koszty działalności operacyjnej ogółem przekraczały wartości przewidywane w biznesplanach o więcej niż 5% w trzech latach okresu objętego kontrolą, przy czym najwięcej o 9,7% w 2019 r.⁴⁰

Analiza struktury kosztów w 2019 r. i porównanie jej do założeń nie wykazały nieprawidłowości, w szczególności potwierdzono podawane przez Spółkę przyczyny zwiększeń nakładów. Wśród istotnych wartościowo pozycji⁴¹, w 2019 r. największe przekroczenia planu dotyczyły kosztów:

- pasz o 23%, co wynikało ze zwiększenia stada krów oraz ze zwiększenia sprzedaży mleka⁴²;
- nawozów mineralnych i wapniowych o 13,7%, co było spowodowane wzrostem cen nawozów⁴³;
- zakupów pozostałych o 17,9%, co wynikało z wyższych kosztów leków dla zwierząt, wody, nasienia (w wyniku wzrostu cen oraz wyższej obsady bydła)⁴⁴;
- usług pozostałych o 19,4%, co wynikało ze wzrostu nakładów na usługi wykorzystywane w szczególności w produkcji zwierzęcej⁴⁵;
- części zamiennych o 36,7%, oraz usług remontowych o 41,3%, co było spowodowane przez ograniczenie prac remontowych i naprawczych w 2018 r.⁴⁶.

Analiza najczęściej przekraczanych istotnych pozycji kosztów względem założeń biznesplanów⁴⁷ nie wykazała nieprawidłowości odnoszących się do braku kontroli kosztów lub nierzetelności sporządzania planów w powyższym zakresie. Przekroczenia planów dotyczyły zasadniczo przypadków, w których zakładano redukcję kosztów względem roku poprzedniego lub ich zamrożenie, a z obiektywnych i zewnętrznych okoliczności nie można było tego osiągnąć. Dlatego, pomimo występujących przekroczeń planowanych kosztów w danej kategorii, ich wzrost w całym okresie objętym kontrolą (tj. wykonanie 2021 r. względem 2017 r.), poza dwiema kategoriami, wyniósł do 15,8%, w szczególności w latach:

³⁶ Koszty te w pozostałych latach wynosiły: 31 020,8 tys. zł w 2017 r., 30 982,4 tys. zł w 2019 r. i 2 30 529,8 tys. zł w 2020 r. Wzrost między 2017 a 2021 r. wyniósł 9,1%.

³⁷ Koszty te wynosiły: 16 297,9 tys. zł w 2017 r., 14 688,9 tys. zł w 2018 r., 16 041,7 tys. zł w 2019 r. i 15 367,5 tys. zł w 2020 r., 17 259,0 tys. zł w 2021 r. Wzrost kosztów w tej grupie między 2017 a 2021 r. wyniósł 5,6%.

³⁸ Koszty wynagrodzeń wynosiły: 7 184,0 tys. zł w 2017 r., 7 109,5 tys. zł. w 2018 r., 7 576,9 tys. zł w 2019 r. 7 549,3 tys. zł. w 2020 r. 8 022,6 tys. zł w 2021 r. Wzrost między 2017 a 2021 r. wyniósł 11,7%.

³⁹ Z uwzględnieniem pochodnych wynagrodzeń stanowiło to od 28,7% w 2017 r. do 30,6% w 2018 r.

⁴⁰ Ponadto o 5,7% w 2017 r. i o 8,2% w 2021 r.

⁴¹ W analizie przyjęto pozycje na kwotę powyżej 500 tys. zł.

⁴² Wykonanie 6 288,7 tys. zł względem zaplanowanych 5 100,0 tys. zł i względem 5 445,7 tys. zł kosztów w roku poprzednim.

⁴³ Wykonanie 2 501,2 tys. zł względem zaplanowanych 2 200,0 tys. zł oraz względem 2 187,9 tys. zł kosztów w roku poprzednim.

⁴⁴ Wykonanie 1 993,2 tys. zł względem zaplanowanych 1 690,0 tys. zł oraz względem 1 782,7 tys. zł kosztów w roku poprzednim.

⁴⁵ Wykonanie 740,5 tys. zł względem zaplanowanych 620,0 tys. zł oraz względem 618,9 tys. zł kosztów roku poprzedniego.

⁴⁶ Wykonanie w zakresie kosztów części zamiennych wyniosło 861,0 tys. zł względem zaplanowanych 630 tys. zł oraz względem 642,6 tys. zł wykonania roku poprzedniego. Wykonanie w zakresie usług remontowych wyniosło 565,3 tys. zł względem zaplanowanych 400,0 tys. zł oraz względem 401,7 tys. zł kosztów roku poprzedniego.

⁴⁷ Analizie poddano kategorie kosztów wykonanych powyżej 500 tys. zł (w 2021 r.), przy czym za istotne przekroczenie przyjęto wartość powyżej 5%.

- 2017-2020 przekroczone (o maks. 23,3% rocznie) zakładane koszty pasz, co w 2017 r. wynikało ze wzrostu ich cen, a w pozostałych latach było skorelowane ze zwiększeniem stada krów i zwiększoną mlecznością; w całym okresie kontrolowanym wzrost tych kosztów nastąpił ogółem o 10,8%;
- 2017, 2019 i 2021 r. przekroczone (o maks. 13,7%) zakładane koszty nawozów mineralnych i wapniowych, co w 2017 r. było następstwem konieczności dokonywania nieplanowanych, dodatkowych zakupów mikroelementów, a w 2019 i 2021 wynikało ze wzrostu cen nawozów; w całym okresie kontrolowanym wzrost tych kosztów nastąpił ogółem o 5,1%;
- 2017 i 2019 r. przekroczone (o maks. 6,4%) koszty płac, przy czym Spółka wskazywała na negocjacje w zakresie podniesienia płac i dokonywane regulacje najniższych wynagrodzeń; w całym okresie kontrolowanym wzrost tych kosztów nastąpił ogółem o 11,7%;
- 2018 i 2021 przekroczone (o maks. 34,7%) zakładane koszty nasion i sadzeniaków, co wynikało w 2018 r. m.in. z zakupu materiału siewnego parzenicy do wykorzystania na większym areale, a w 2021 r. ze wzrostu cen; w całym okresie kontrolowanym wzrost tych kosztów nastąpił ogółem o 2,6%;
- 2017 i 2021 przekroczone (o maks. 8,4%) zakładane koszty środków ochrony roślin; w okresie kontrolowanym ogółem w tej kategorii znacznie je zredukowano (wykonanie w 2021 r. było niższe od wykonania z 2017 r. o 36,5%);
- 2017 i 2021 przekroczone (o maks. 30,2%) zakładane koszty paliwa i opału, przy czym w 2017 r. wynikało to z konieczności wysuszenia kukurydzy zebranej w warunkach wysokiej wilgotności, a w 2021 r. ze wzrostu cen; w całym okresie kontrolowanym wzrost tych kosztów nastąpił ogółem o 6,8%;
- 2019 i 2020 przekroczone (o maks. 19,4%) zakładane koszty usług pozostałych, co wynikało z poniesienia nieplanowanych kosztów usług hodowlanych⁴⁸, a także zwiększenia kosztów usług konserwacji urządzeń; w całym okresie kontrolowanym wzrost tych kosztów nastąpił ogółem o 15,8%.

Najwyższe przekroczenia planów dotyczyły (w latach 2019 i 2021) kosztów usług remontowych (o maks. 87,1%) oraz kosztów części zamiennych (o maks. 34,7%). W 2019 r. było to następstwem ograniczenia napraw i remontów w latach 2017-2018, a przez to skumulowanej konieczności ich wykonania w 2019 r., a w 2021 r. ze starzejącego się parku maszynowego, który pomimo zrealizowanych zakupów, nadal w znacznej części wymagał wymiany, a także z konieczności wykonania dodatkowego przeglądu hal udojowych. W całym okresie kontrolowanym wzrost powyższych kosztów nastąpił ogółem o odpowiednio o 76,4 i o 34,9%;

(akta kontroli str. 242-243, 299-300, 329-330, 401-402, 468-469, 1239, 1341-1342, 1344-1346)

Wynik finansowy na sprzedaży w latach 2017-2021 ulegał poprawie. Stratę w tym zakresie Spółka wykazywała w latach 2017-2019, przy czym jej maksimum wynosiło 1 572,2 tys. zł w 2017 r. Od 2020 r. Spółka osiągnęła zysk z tego tytułu, a jego maksimum 5 552,7 tys. zł osiągnięto w 2021 r. W całym okresie objętym kontrolą

⁴⁸ W szczególności transferu zarodków, korekcji racic.

osiągano zysk na działalności operacyjnej od 412,9 tys. zł w 2017 r. do 8 443,0 tys. zł w 2021 r.⁴⁹ Na różnicę między zyskiem na sprzedaży, a zyskiem działalności operacyjnej zasadniczy wpływ miały pozostałe przychody operacyjne, a w szczególności uwzględnione w nich płatności obszarowe i ONW⁵⁰ oraz dopłaty do akcyzy zawartej w cenie oleju napędowego. Koszty finansowe nie miały istotnego wpływu na wynik finansowy⁵¹. Spółka nie wykazywała zysków nadzwyczajnych oraz strat nadzwyczajnych.

Po uwzględnieniu obowiązkowych obciążeń (podatkowych) wynik finansowy (zysk) netto wyniósł od 343,1 tys. zł w 2017 r. do 8 356,9 tys. zł w 2021 r.⁵²

(akta kontroli str. 73, 1005, 1017, 1044, 1074, 1100, 1237)

Sprawozdania finansowe Spółki oraz sprawozdania Zarządu z działalności za poszczególne lata okresu objętego kontrolą były zatwierdzane każdorazowo przez Zwyczajne Zgromadzenie Wspólników. Zgodnie z podjętymi przez ten organ Spółki uchwałami zysk:

- za 2017 r. przeznaczono na kapitał zapasowy, na zwiększenie środków obrotowych (100 tys. zł) oraz na inwestycje w 2018 r. (w kwocie 243,1 tys. zł);
- za 2018 r. przeznaczono na kapitał zapasowy, w całości (1 251,0 tys. zł) na realizację planowanych inwestycji w 2019 r.;
- za 2019 r. na kapitał zapasowy, w całości (1 043,7 tys. zł) na realizację planowanych inwestycji w 2020 r.;
- za 2020 r. przeznaczono na kapitał zapasowy, z przeznaczeniem na realizację planu inwestycyjnego na 2021 r. (2 491,9 tys. zł) oraz programu hodowlanego w 2021 r. (2 000,0 tys. zł).

Poniesione ze środków Spółki w latach 2018-2021 nakłady na inwestycje potwierdziły realizację dyspozycji określonych w ww. uchwałach. Także analiza kosztów hodowli za 2021 r. potwierdziła zrealizowanie dyspozycji dotyczących poniesienia nakładów na realizację programu hodowlanego⁵³.

(akta kontroli str. 244-245, 302-303, 375-376, 442-443, 509-509, 514-612)

W biznesplanach nie były określane założenia w zakresie wyniku finansowego hodowli zwierzęcej i produkcji roślinnej. Opracowane przez KOWR wytyczne do sporządzania biznesplanów nie wskazywały na obowiązek prowadzenia ww. analizy.

(akta kontroli str. 65-190, 616-927)

Sprawozdania finansowe za lata 2017-2021 podlegały opinii biegłych rewidentów. W każdym przypadku opinia potwierdzała, że dokumenty przedstawiają rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej Spółki, z zachowaniem obowiązujących przepisów prawa w tym zakresie, a także są zgodne z postanowieniami umowy spółki. Opinie potwierdzały prawidłowość prowadzonych ksiąg rachunkowych.

(akta kontroli str. 1008-1013, 1034-1039, 1065-1070, 1094-1098, 1121-1125)

Biznesplany Spółki nie wskazywały na obowiązek realizacji przez Spółkę programu restrukturyzacyjnego, skierowanego na zasadnicze zmiany w obszarze i charakterze

⁴⁹ W pozostałych latach: 1 457,2 tys. zł w 2018 r., 1 178,8 tys. zł w 2019 r. i 4 572,0 tys. zł w 2020 r.

⁵⁰ tj. płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami.

⁵¹ Wynosiły od 122,9 tys. zł w 2018 r. do 25,9 tys. zł w 2021 r. Przychody finansowe natomiast wynosiły do 4,0 tys. zł.

⁵² W pozostałych latach: 1 251,0 tys. zł w 2018 r., 1 043,7 tys. zł w 2019 r. 4 493,6 tys. zł w 2020 r.

⁵³ W szczególności wartość poniesionych kosztów: zatrudnienia hodowców, zakupu nasienia, pozyskiwania i przenoszenia zarodków, kontroli użytkowości, opłat hodowlanych, genomowej wyceny wartości hodowlanej,

działalności OHZ. W dokumentach tych nie wskazywano na planowane działania polegające na sprzedaży zbędnych nieruchomości⁵⁴.

(akta kontroli str. 77, 99, 121, 143, 172)

Spółka nie była zobowiązana do stosowania przepisów w zakresie zamówień publicznych. W OHZ nie wprowadzono regulaminu dokonywania wydatków na dostawy, usługi i roboty budowlane.

(akta kontroli str. 1314, 1323, 1325-1330)

Analizie poddano pięć zakupów środków trwałych o największej wartości⁵⁵. We wszystkich badanych przypadkach czynności związane z zamówieniem w Spółce były podobne. Zasady dokonywania poszczególnych zakupów określono w zapytaniu ofertowym ogłaszającym na stronie internetowej OHZ. Wymagania względem nabywanych środków trwałych sformułowano poprzez wyspecyfikowanie oczekiwanych parametrów. Weryfikacji napływających ofert i ich analizy dokonywały komisje powoływane przez Zarząd Spółki. Wyniki postępowań były każdorazowo zatwierdzane przez ww. organ Spółki. We wszystkich przypadkach prowadzono negocjacje z podmiotem (lub podmiotami) składającymi najkorzystniejsze oferty uzyskując upusty lub dodatkowe wyposażenie. W protokołach z prac komisji lub protokołach posiedzeń Zarządu OHZ, znajdowały się informacje uzasadniające dokonywane wybory ofert⁵⁶. Weryfikacja uzasadnień dokonywanych zakupów nie wykazała działań niegospodarnych⁵⁷.

W czterech przypadkach, gdy oferowana cena przekraczała 500 tys. zł, przed podpisaniem umowy Zarząd OHZ uzyskiwał wymaganą aktem założycielskim zgodę Zgromadzenia Wspólników na zaciągnięcie zobowiązania związanego z zakupem środka trwałego. Odbiory dostaw potwierdzano komisyjnie, a nabyte maszyny i urządzenia niezwłocznie wprowadzano do ewidencji środków trwałych.

Wszystkie nabywane maszyny i urządzenia były związane bezpośrednio z działalnością Spółki (produkcją roślinną, a także pośrednio zwierzęcą).

(akta kontroli str. 1126-1137, 1341, 1344, 1350-1355)

2.2. Zgromadzenie Wspólników OHZ ustaliło zasady wynagradzania członków Zarządu Spółki⁵⁸, w tym odnoszące się do części stałej i części zmiennej tego wynagrodzenia.

Analizie poddano naliczenie wynagrodzenia członków Zarządu Spółki w całym okresie objętym kontrolą. Stwierdzono, że części stałe wynagrodzeń w porównaniu do wartości należnych były wypłacane: za okres styczeń-grudzień 2017 r. w kwocie

⁵⁴ Wskazano jednak na działania zmierzające do poprawy warunków gospodarowania i efektywności. Działania te polegały na: (1) uproszczeniu struktury organizacyjnej (w latach 2017-2021); (2) zbyciu zbędnych składników majątku (w latach 2017-2019, a w 2021 r. zbędnego majątku ruchomego); (3) modernizacji budynków produkcyjnych i magazynowych (w latach 2017-2021); (4) zmianie wielkości i struktury zatrudnienia (w 2017 r. oraz w latach 2019-2021); (5) wprowadzeniu systemu brygadowego w produkcji roślinnej (w latach 2017-2021); (6) efektywniejszym wykorzystaniu zasobów ludzkich i majątkowych (w latach 2018-2021); (7) poprawie ekonomicznej efektywności produkcji mleka (w latach 2018-2021).

⁵⁵ Badaniem poddano po jednym zakupie z lat 2018-2020 i dwa zakupy z 2021 r. Badaniu poddano ogółem cztery operacje zatwierdzone uchwałami Zgromadzenia Wspólników: dotyczące ciągnika o wartości 953,0 tys. zł, opryskiwacza samojezdnego o wartości 1070,0 tys. zł, ciągnika o wartości 1440,0 tys. zł, siewczarni o wartości 1 358 tys. zł; ponadto do badania wybrano zakup w 2021 r. agregatu uprawowego za 406 tys. zł. Ogółem wartość badanych zakupów wynosiła 5 227,0 tys. zł (powyższe kwoty, zgodnie z ewidencją księgową Spółki, dotyczą wartości netto).

⁵⁶ W szczególności dotyczyło to przypadków, gdy nie wybierano ofert o najniższej cenie.

⁵⁷ Oferty tańsze od wybranych albo nie spełniały części określonych wymagań (w tym m.in. dotyczyły pojazdów innych niż nowe) albo zostały złożone przez oferentów, którzy zapewniali serwis w siedzibach znacznie oddalonych od obszaru działalności Spółki; alternatywnie oferty wybrane dotyczyły urządzeń, których parametry były korzystniejsze od ofert tańszych (w dwóch przypadkach – większa szerokość robocza maszyn).

⁵⁸ W szczególności uchwałą Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników OHZ nr 7/2016 z 30 września 2016 r. w sprawie zasad kształtowania wynagrodzenia członków Zarządu Spółki.

zawyżonej, a za okres styczeń-luty 2020 r. w kwocie zaniżonej, co zostało opisane dalej w sekcji stwierdzone nieprawidłowości. W pozostałym okresie wysokość wypłaconej części stałej wynagrodzeń była prawidłowa.

Z danych dostępnych w Spółce nie można było ustalić sposobu naliczenia przez Właściciela części zmiennej wynagrodzeń członków Zarządu Spółki stanowiącej wynagrodzenie uzupełniające za rok obrotowy. Nie przekraczała ona 50% wynagrodzenia stałego za dany rok, co było zgodne z art. 4 ust. 5 ustawy z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami⁵⁹.

(akta kontroli str. 1138-1206, 1236, 1365-1371)

2.3. Na 1 stycznia 2017 r. Spółka dysponowała gruntami o powierzchni 3 108,3 ha, z czego 165,8 ha gruntów własnych i 2 942,5 ha gruntów dzierżawionych od KOWR. Na 31 grudnia 2021 r. Spółka dysponowała odpowiednio 3 107,5 ha, z czego 165,3 ha własnych i 2 942,2 ha dzierżawionych od KOWR.

(akta kontroli str. 207, 264, 312, 382, 449, 1240)

W całym okresie objętym kontrolą roczny czynsz dzierżawny płatny na rzecz KOWR wynosił równowartość 2513,57 dt pszenicy⁶⁰. Analiza rozrachunków z KOWR za okres objęty kontrolą nie wykazała, aby Spółka zalegała z płatnością rat czynszu dzierżawnego.

(akta kontroli str. 1207-1217)

Uchwały Zgromadzenia Wspólników, a także biznesplany Spółki nie określały wobec Zarządu OHZ obowiązku sprzedaży zbędnych nieruchomości.

(akta kontroli str. 77, 99, 121, 143, 172, 1315, 1318, 1324)

W okresie objętym kontrolą Spółka podjęła działania mające na celu zbycie trzech nieruchomości. W dwóch przypadkach działania te zakończono w okresie objętym kontrolą⁶¹. W obu badanych sprawach sprzedaży dokonano zgodnie z zasadami określonymi przez Spółkę, w tym po uzyskaniu zgody Zgromadzenia Wspólników, za cenę nie niższą niż ustalona w aktualnym operacie szacunkowym⁶².

(akta kontroli str. 1218-1220, 1355-1356)

P.o. Członka Zarządu podał, że zasady korzystania z mienia uregulowano umowami zawieranymi z Członkami Zarządu i z poszczególnymi pracownikami.

(akta kontroli str. 1314, 1323)

Na 1 stycznia 2017 r. Spółka wynajmowała lub wdzierżawiała 18 nieruchomości, z czego:

- sześć pracownikom spółki (lokale mieszkalne, budynek mieszkalny i gospodarczy), w każdym przypadku odpłatnie;

⁵⁹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1907 ze zm.; dalej: „ustawa o kształtowaniu wynagrodzeń osób kierujących spółkami”.

⁶⁰ Półroczna rata czynszu wynosiła 1256,785 dt pszenicy; co po uwzględnieniu określonych w umowie średnich ceny skupu pszenicy za półrocze roku kalendarzowego (publikowanych przez GUS), wynoszących od 64,93 do 100,71 zł za dt pszenicy, dawało równowartość od 81,6 tys. zł do 126,6 tys. zł.

⁶¹ W przypadku sprzedaży niezakończonych, do 31 grudnia 2021 r. uzyskano wycenę rzeczoznawcy nieruchomości oraz uzyskano zgodę Zgromadzenia Wspólników na zbycie nieruchomości.

⁶² 21 marca 2019 r., po przeprowadzeniu przetargu nieograniczonego – ustnego, Spółka zbyła działkę niezabudowaną. Zarząd Spółki określił warunki przetargu, dla tej konkretnej czynności, a także załączył je do ogłoszenia umieszczonego na stronie internetowej OHZ. Ponadto ogłoszenie zamieszczono w prasie regionalnej. Sprzedaż dokonana 17 września 2020 r. dotyczyła nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym. Sprzedaży dokonano pracownikowi Spółki w trybie bezprzetargowym, za cenę ustaloną przez uprawnionego rzeczoznawcę majątkowego.

- pięć emerytom lub spadkobiercom emerytów (lokal biurowy, garaż i lokale mieszkalne), przy czym w trzech przypadkach najem był odpłatny, a w dwóch przypadkach emeryci korzystali z lokalu nieodpłatnie na podstawie art. 47 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa⁶³;
- siedem nieruchomości wykorzystywane było przez osoby i podmioty niezwiązane ze Spółką, z czego w sześciu przypadkach (głównie sklepy i działki niezabudowane) miało to charakter odpłatny, a jeden obiekt (udostępniony jednostce Ochotniczej Straży Pożarnej) był wykorzystywany nieodpłatnie.

Na 31 grudnia 2021 r. liczba dysponowanych w powyższy sposób nieruchomości wynosiła 15. W okresie lat 2017-2021 odpłatnie wynajęto tylko jeden lokal mieszkalny. Analiza dwóch umów najmu, a także rozrachunków związanych z tymi umowami⁶⁴, nie wykazała działań niegospodarnych.

(akta kontroli str. 1218-1235)

W biznesplanach na lata 2017-2020 przewidziano zbliżone nakłady inwestycyjne, w granicach od 2 800 tys. zł. do 3 002 tys. zł. Były to wartości przekraczające (do 5%) planowane koszty amortyzacji na dany rok. Istotny wzrost wartości planowanych zadań inwestycyjnych nastąpił w 2021 r., w którym określono na ten cel kwotę ogółem 6 445,3 tys. zł, tj. o 155% więcej od planowanych kosztów amortyzacji.

W latach 2017 i 2018 Spółka finansowo wykonywała plany inwestycyjne odpowiednio w 55,6% i 58,8%⁶⁵. Zarząd Spółki wskazywał m.in. na problemy z płynnością finansową (brak środków) wynikającą z decyzji podjętych w roku 2017 i wcześniej. Od 2019 r. do 2021 r. finansowe wykonanie planu inwestycji było zbliżone do założeń określonych w biznesplanach i wynosiło odpowiednio 106,0%, 87,6% oraz 91,0%⁶⁶.

Na koniec okresu objętego kontrolą wartość rzeczowych aktywów trwałych wynosiła 98,4% stanu na początek tego okresu⁶⁷.

(akta kontroli str. 244-245, 302-303, 375-376, 442-443, 509-509)

W zakresie realizacji ustawowych obowiązków dotyczących utrzymania obiektów budowlanych, badaniu poddano pięć ksiąg obiektów budowlanych⁶⁸.

Stwierdzono, że wszystkie budynki i budowle miały założone książki obiektów budowlanych⁶⁹. KOB były prowadzone na bieżąco. W 2018 r. nie przeprowadzono rocznych przeglądów okresowych badanych budynków⁷⁰. Do ksiąg obiektów

⁶³ Dz. U. z 2022 r. poz. 514.

⁶⁴ Umowy wybrane celowo według osądu kontrolera.

⁶⁵ Tj. o wartości 1 670,4 tys. zł i 1 746,2 tys. zł. W 2017 r. wykonano finansowe założenia dotyczące inwestycji w budynkach i budowlach, natomiast nie wykonano założeń dotyczących maszyn i urządzeń oraz pojazdów. W 2018 r. stopień realizacji inwestycji w poszczególnych grupach środków trwałych wahał się od 50% do 75%.

⁶⁶ Wykonanie wynosiło odpowiednio: 2 968,0 tys. zł, 2 627,3 tys. zł i 5 862,6 tys. zł.

⁶⁷ 42 951,3 tys. zł na 31 grudnia 2021 r. i 43 651,7 tys. zł na 31 grudnia 2016 r.

⁶⁸ Wybranych według osądu kontrolera z ewidencji środków trwałych. Przy doborze kontroler kierował się przeznaczeniem (działalność hodowlana), wartością (średnia lub powyżej średniej), a także wiekiem (o różnym okresie budowy według danych w ewidencji środków trwałych). Wybrano dwa jałowniki, dwa cielętniki i oborę porodówkę.

⁶⁹ Dalej: „KOB”. Książki założono we wszystkich przypadkach przed okresem objętym kontrolą, przy czym w dwóch przypadkach bezpośrednio po zakończeniu inwestycji, a w pozostałych po 40-50 latach ich użytkowania.

⁷⁰ Tj. do KOB nie wprowadzono wpisu o przeprowadzeniu w 2018 r. kontroli stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu, a także instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska (art. 62 ust. 1 pkt 1 lit a i b ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane; dalej „Prawo budowlane”), do KOB nie załączono także protokołu dokumentującego wyniki powyższych czynności.

budowlanych załączono dokumentację wykonanych przeglądów okresowych, o których mowa w art. 62 ust. 1 Prawa budowlanego, z wyłączeniem przeglądów z 2017 r. (5-letnich oraz elektrycznych). Pomimo braku dokumentów z 2017 r. KOB zawierały wpisy ze stwierdzonymi wnioskami oraz podpisem osoby upoważnionej.

(akta kontroli str. 1357-1364)

P.o. Członka Zarządu wyjaśnił, że w 2018 r. OHZ zlecił wykonanie przeglądów okresowych zewnętrznemu wykonawcy, który nie tylko nie wywiązał się w pełni z zadania, lecz nie zwrócił części dokumentacji przeglądów z roku poprzedniego. Pracownicy Spółki kontaktowali się z wykonawcą telefonicznie, mailowo, a także skierowali pismo, jednak bez skutku.

Wyjaśniający przekazał kopie pisemnych wezwań kierowanych do ww. wykonawcy.

(akta kontroli str. 1232-1233, 1335, 1337-1340)

Analiza protokołów kontroli okresowych pięciu obiektów budowlanych wykazała, że w każdym przypadku osoby dokonujące przeglądów⁷¹ określały stan budynków jako zadawalający lub dobry. Nie formułowano zaleceń określanych jako pilne, niezbędne do wykonania. Pozostałe zalecenia dotyczyły głównie drobnych prac konserwacyjnych i remontowych. W żadnym przypadku w KOB nie odnotowano wykonania ww. zaleceń.

(akta kontroli str. 1360-1364)

P.o. Członka Zarządu podał, że przeprowadzający kontrole okresowe nie wskazali na konieczność natychmiastowego zrealizowania zaleceń. Przeprowadzający kontrole określali stan techniczny budynków jako należyty, który nie niesie żadnych zagrożeń. Spółka zarządzała równocześnie innymi obiektami, które wymagały remontów lub adaptacji i działań niezbędnych do wykonania w trybie natychmiastowym. Ponadto pandemia COVID-19 utrudniała pozyskanie firm budowlanych, a wskutek braku pracowników opóźniała podjęte już prace.

(akta kontroli str. 1336, 1335-1336)

Oględziny wybranych dwóch obiektów budowlanych potwierdziły stan opisany w protokołach kontroli okresowych. Stwierdzone braki i uszkodzenia miały charakter głównie estetyczny.

(akta kontroli str. 1302-1313)

2.4. W latach 2017-2021 OHZ nie był kontrolowany przez organy nadzoru budowlanego ani przez NIK, a KOWR przeprowadził czynności doraźne, które nie zakończyły się sformułowaniem wniosków odnoszących się do przedmiotu niniejszej kontroli. Wyniki działań prowadzonych w Spółce przez organy Nadzoru Weterynaryjnego zostały przedstawione w obszarze trzecim niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli str. 1372-1373)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W okresie objętym kontrolą, od stycznia do grudnia 2018 r. wypłacano Zarządowi Spółki zawyżoną część stałą wynagrodzenia, a w okresie od stycznia do lutego 2020 r. stałą część wynagrodzenia wypłacono w zaniżonej kwocie. Wynikało to z przyjęcia nieprawidłowych kwot podstaw wymiaru tej części wynagrodzeń.

⁷¹ Osoby te legitymowały się stosownymi uprawnieniami.

Art. 28 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2018⁷² stanowił, że w roku 2018 podstawę wymiaru⁷³, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 11 ustawy o kształtowaniu wynagrodzeń osób kierujących spółkami, stanowi przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2016 r., tj. 4 403,78 zł. Tymczasem w 2018 roku część stałą wynagrodzenia⁷⁴ Prezesa Zarządu i Członków Zarządu obliczono z uwzględnieniem podstawy wymiaru wynoszącej 4 739,51 zł⁷⁵. Powodowało to zawyżenie części stałej wynagrodzeń Prezesa i Członka Zarządu (następnie p.o. Członka Zarządu) miesięcznie od 1 175,06 zł do 1 410,06 zł dla każdej z osób⁷⁶.

Ustawa z dnia 13 lutego 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2020⁷⁷ w art. 55 wskazywała, że art. 31 tej ustawy ma zastosowanie do wynagrodzeń członków organu zarządzającego od miesiąca następującego po jej wejściu w życie, tj. od marca 2020 r. Art. 31 wskazanej ustawy określał, że w roku 2020 podstawę wymiaru, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 11 ustawy o kształtowaniu wynagrodzeń osób kierujących spółkami, stanowi przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2016 r., tj. 4 403,78 zł. Oznaczało to, że wynagrodzenie Prezesa i p.o. Członka Zarządu za styczeń i luty 2020 r. wypłacone powinno zostać według podstawy wymiaru określonej w obwieszczeniu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 21 stycznia 2020 r.⁷⁸, tj. 5 367,71 zł. Tymczasem w styczniu i lutym 2020 r. obliczano część stałą wynagrodzenia Zarządu Spółki z uwzględnieniem podstawy wymiaru wynoszącej 4 403,78 zł, co powodowało zaniżenie wynagrodzenia od 3 373,76 zł do 4 048,50 zł miesięcznie⁷⁹.

(akta kontroli str. 1189, 1191, 1195-1198, 1200-1203, 1205, 1236, 1365-1371)

Główna Księgowa OHZ wyjaśniła, że w 2018 przeoczono stosowne zmiany przepisów, a w styczniu i lutym pomyłkowo dokonano naliczenia wynagrodzenia w oparciu o podstawę wymiaru z 2016 r.

(akta kontroli str. 1331-1332, 1334)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia prowadzoną w Spółce gospodarkę finansową i majątkową. Działania w OHZ zapewniły wzrost przychodów z podstawowej działalności Spółki o ok. 33% między latami 2017 i 2021. Jednocześnie prowadzono skuteczną kontrolę kosztów, które w tym samym okresie wzrosły o ok. 9%. Dlatego od 2020 r. Spółka zaczęła osiągać zysk na sprzedaży, a z uwzględnieniem pozostałych przychodów, kosztów i obciążeń - zysk netto wzrósł z 343,1 tys. zł w 2017 r. do 8 356,9 tys. zł. w 2021 r. Przeprowadzone badania w

⁷² Dz. U. poz. 2371, ze zm., akt wygasł z końcem 31 grudnia 2018 r.

⁷³ Dla naliczenia części stałej wynagrodzeń członków organów zarządzających spółek.

⁷⁴ Zwaną w dokumentach Spółki wynagrodzeniem podstawowym.

⁷⁵ Do obliczenia przyjęto kwotę przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku 2017, według obwieszczenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 17 stycznia 2018 r.

⁷⁶ Tj. 1 410,06 zł dla wynagrodzenia Prezesa Zarządu stanowiącego 4,2 podstawy wymiaru, 1 342,92 zł dla wynagrodzenia Prezesa Zarządu stanowiącego 4,0 podstawy wymiaru oraz 1 175,06 zł dla wynagrodzenia Członka Zarządu (następnie p.o. Członka Zarządu) stanowiącego 3,5 podstawy wymiaru (obliczenia dla pełnych miesięcy wykonywania zadań). Ogółem zawyżenie w 2018 r. dla wszystkich osób zasiadających w Zarządzie Spółki wynosiło 30 859,00 zł.

⁷⁷ Dz. U. poz. 278

⁷⁸ Podającym wartość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2019 r.

⁷⁹ Tj. 4 048,50 zł dla wynagrodzenia Prezesa Zarządu stanowiącego 4,2 podstawy oraz 3 373,76 zł dla wynagrodzenia p.o. Członka Zarządu stanowiącego 3,5 podstawy wymiaru. Zaniżenie ogółem dla obu ww. osób wynosiło 14 844,52 zł.

zakresie rzetelności i gospodarności dokonywanych zakupów sprzętu oraz sprzedaży i wynajmu nieruchomości nie wykazały nieprawidłowości.

Niewłaściwy sposób naliczenia wynagrodzenia stałego osób wchodzących w skład Zarządu Spółki nie wpływają na pozytywną ocenę niniejszego obszaru.

OBSZAR

3. Warunki weterynaryjne i utrzymania zwierząt w spółce

Opis stanu faktycznego

3.1. W okresie lat 2017-2021 organy Inspekcji Weterynaryjnej kontrolowały stada należące do OHZ:

- na terenie powiatu włocławskiego w zakresie: w 2018 r. identyfikacji i rejestracji zwierząt oraz dobrostanu zwierząt; w 2019 r. wymagań weterynaryjnych dla gospodarstw produkujących mleko; w 2020 r. występowania zakażeń niektórymi chorobami bydła; w 2021 r. m.in. dobrostanu zwierząt; w 2022 r. dobrostanu zwierząt;
- na terenie powiatu aleksandrowskiego w zakresie: w 2018 r. identyfikacji i rejestracji zwierząt oraz dobrostanu zwierząt; w 2019 r. dobrostanu zwierząt; w 2021 r. dobrostanu zwierząt, a także występowania zakażeń niektórymi chorobami bydła;
- na terenie powiatu radziejowskiego w zakresie: w 2017 r. pasz; w 2018 r. wymagań weterynaryjnych dla gospodarstw produkujących mleko, a także identyfikacji i rejestracji zwierząt oraz dobrostanu zwierząt; w 2020 r. dobrostanu zwierząt i minimalnych warunków utrzymania zwierząt; ponadto w 2019 r. przeprowadzono kontrolę doraźną.

Powyższe kontrole nie wykazały nieprawidłowości odnoszących się do warunków weterynaryjnych, dokumentacji leczenia zwierząt, dobrostanu oraz minimalnych warunków utrzymania zwierząt gospodarskich⁸⁰.

(akta kontroli str. 1374-1606)

Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK, Powiatowemu Lekarzowi Weterynarii w Radziejowie zlecona została kontrola doraźna w zakresie dobrostanu i minimalnych warunków utrzymania, warunków weterynaryjnych i dokumentacji leczenia zwierząt, we wszystkich stadach OHZ znajdujących się na terenie powiatu radziejowskiego. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości⁸¹.

(akta kontroli str. 1607-1707).

W Spółce opracowano zasady karmienia i pojenia zwierząt. Wyniki kontroli organów Inspekcji Weterynaryjnej wskazywały, że zapewniono zwierzętom stały dostęp do wody, prawidłowo utrzymywano urządzenia do pojenia i karmienia zwierząt i właściwie postępowano z resztkami paszy.

(akta kontroli str. 1321-1322, 1374-1707)

3.2. Obsługę weterynaryjną w OHZ realizowano na podstawie umów cywilnoprawnych zawartych z dwoma usługodawcami. W całym okresie objętym

⁸⁰ W jednej siedzibie stada stwierdzono brak mat dezynfekcyjnych w liczbie zabezpieczającej wejścia i wyjazdy z gospodarstwa w przypadku wystąpienia zagrożenia epizootycznego. Uchybienie usunięto bezpośrednio po kontroli. Pozostałe uchybienia dotyczyły nielicznych (np. 18 przypadków braku jednego kolczyka w stadzie liczącym ok. 400 szt. bydła) przypadków niekompletnego oznakowania zwierząt, które zostały uzupełnione w toku kontroli lub bezpośrednio po niej; także nieliczne (np. siedem szt. w stadzie liczącym ponad 500 zwierząt) przypadki opóźnień w zgłoszeniu przemieszczenia zwierząt.

⁸¹ W dwóch obiektach stwierdzono brak tabliczki „niepoważnym wstęp wzbroniony”, co zostało niezwłocznie przez Spółkę uzupełnione.

kontrolą powyższe zadania podlegały wykonaniu siedem dni w tygodniu, 24 godziny na dobę, przy czym jeden z podmiotów realizował zadania w czterech lokalizacjach, a drugi w dwóch.

Analizie poddano wydatki na powyższe usługi za 2019 r, w którym to przekroczone zakładane w biznesplanach koszty w powyższym zakresie o 18,6%. Ustalono, że wynagrodzenia naliczono zgodnie z umową. Wzrost kosztów ponad wartości planowane wynikał w szczególności ze wzrostu (względem 2018 r.) kosztów usług w zakresie przenoszenia zarodków⁸², księgowanych razem z usługami weterynaryjnymi.

(akta kontroli str. 1708-1733)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia warunki weterynaryjne i utrzymania zwierząt zapewnione w OHZ. Nieprawidłowości w warunkach utrzymania zwierząt nie wykazała kontrola doraźna, przeprowadzona na zlecenie NIK przez Powiatowego Lekarza Weterynarii w Radziejowie.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wniosek

Obliczanie wynagrodzeń osób wchodzących w skład Zarządu Spółki z uwzględnieniem aktualnych przepisów określających podstawy wymiaru.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

⁸² Wzrost kosztów w tym zakresie pokrywał się z przekroczeniem w 2019 r. planów rzeczowych działań w zakresie przenoszenia zarodków.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, 13 czerwca 2022 r.

kontroler:
(-) Grzegorz Piotrowski
doradca ekonomiczny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
p.o. Dyrektor
(-) Tomasz Sobecki